

Amèlia Riera a l'Acadèmia

Francesc Fontbona

Acadèmic de número. francesc@francescfontbona.cat

Com J. V. Foix, un altre nom gran de l'avantguarda cultural catalana, la pintora barcelonina Amèlia Riera estava vinculada familiarment a una pastisseria mítica, la del seu avi Esteve Riera, l'establiment que, decorat per Jaume Llongueras i per grans artistes de l'època, endolcia el Noucentisme i inventava aquell pastís batejat amb el nom de Directori, que es coronava amb unes neules i un borratxo. En part per això, a casa de la futura pintora l'art era una vivència constant. Parenta de Ramon Casas, a qui no va arribar a conèixer però, va créixer envoltada d'obres seves, i de Xavier Nogués, de Josep Aragay, de Manuel Humbert i de molts altres artistes d'aquella generació; i en la seva joventut ella recorda el pas freqüent per casa seva d'un Josep Puig i Cadafalch ja vell, però encara agut, amb qui estava també mig emparentada.

Artista vocacional, Amèlia Riera, després d'estudiar Batxillerat, es formà a l'acadèmia que Francisco Sainz de la Maza tenia prop de la Pedrera, on va aprendre la tècnica del dibuix i la pintura; però tot i el seu respecte i, fins i tot, sintonia amb modernistes i noucentistes, aviat s'encaminà com a creadora cap a una estètica nova, en què l'informalisme, aleshores imperant en els cercles més militantment moderns com a gran novetat internacional de les arts plàstiques, va actuar de detonant, però que tot seguit també derivaria en ella en un estil molt personal.

Formà part del Cicle d'Art d'Avui –oficialment Ciclo de Arte de Hoy– entre 1962 i 1964, poc o molt a l'ombra del Cercle Artístic de Sant Lluc, al costat de Bosch Cruañas, Carles Mensa, Joaquim Llucià, el suec Owe Pellsjö i Francisco Valbuena, entre altres, grup que en certa manera desembocà en les MAN (Mostres d'Art Nou), que se celebraren fins el 1975 a Barcelona. En el marc d'aquestes mostres ella impulsà una ressonant exposició col·lectiva al passeig central de la Rambla de Catalunya, l'any 1974, on els millors artistes catalans de l'època manipulaven cada un d'ells una carrosseria d'automòbil –que la mateixa Amèlia Riera havia aconseguit per la seva amistat amb un directiu de la SEAT– i n'extreien creacions detonants.

Aquell mateix col·lectiu, del qual formava part activíssima Amèlia Riera, fundà el que seria l'important premi de dibuix Joan Miró, el 1962, de llarguíssim recorregut. Fou també aleshores participant assídua dels Salons Femenins d'Art Actual, igualment a Barcelona –que la varen premiar en la seva cinquena edició, la de 1966– en què hi tingué un paper directiu constant Maria Assumpció Raventós, també membre de la nostra Acadèmia.

La pintura d'Amèlia Riera, tanmateix, no ha de fer oblidar una notable dedicació seva també al gravat calcogràfic, tècnica en la qual col·laborà –il·lustrant el 1984 poemes de Joan Perucho, que esdevingué un dels seus admiradors més il·lustres– amb les edicions de la Galeria Seny, una iniciativa editorial de bibliofília poc present avui –sigui dit de passada– en la nostra memòria, i que caldria aviat estudiar en tota la seva magnitud.

Però el pes més gran de l'activitat artística d'Amèlia Riera no va ser col·lectiu sinó individual. Superada ja l'etapa informalista, creà una obra dominada per un llenguatge propi, derivat del surrealisme, del magicisme, potser de Joan Ponç, i de l'estètica del cinema, plasmat en assemblatges irònics d'*objets trouvés* intencionadament retocats, però més especialment en composicions pictòriques, estructurades, com arquitectures en perspectiva, de gran simetria frontal, d'aire

nocturnal, tons freds i llums pàl·lides que contrasten amb la penombra freqüent que sol dominar les seves composicions. Són quadres que fan pensar en l'escenografia del teatre francès del Grand Siècle, espais molt especials, concebuts amb una mena d'estudiada litúrgia, que poden estar centrats per un llit, una taula, un vaixell, una escala, un templet, una banyera, un sofà, o un avió. Quadres que són creació intransferible de l'autora, minuciosament elaborats, en què l'atmosfera de misteri, un erotisme críptic, una presència sovint més subliminar que explícita de la mort, i una absència gairebé absoluta de figures humanes hi són sempre patents.

La nova acadèmica d'honor viu a la plaça de Catalunya, a la neogòtica casa Bosch i Alsina, obra de Pere Bassegoda Mateu i dels seus nebots Joaquim i Bonaventura Bassegoda Amigó, una família reiteradament present entre els membres històrics i actuals de la nostra Acadèmia. Possiblement avui ella sigui l'única resident d'aquell edifici singular colonitzat per despatxos. Aquella casa, els anys setanta del segle passat passà per moltes vicissituds i un declivi que varen fer témer per la seva supervivència mateixa, però s'acabà salvant, el 1982, i en part aquest salvament fou degut a la conscienciació ciutadana que la seva il·lustre habitant Amèlia Riera va ajudar a promoure.

L'obra d'Amèlia Riera és, al nostre país, de les més originals de la seva generació, que era de fet l'ala jove del temps del Dau al Set, aquell moment tan intens de l'evolució artística catalana i del qual, no obstant, en tenim encara una visió tan abusivament parcial, desenfocada i flagrantment incompleta. Per a molts aquella generació d'artistes catalans es redueix a un sol nom, i res queda més lluny de la realitat, ja que eren molts els que estaven inventant una nova pintura i molts altres els que, paral·lelament, s'expressaven amb excel·lència encara dins un llenguatge plàstic ja experimentat abans.

Si bé ella ja ha estat reconeguda pel país –l'any passat– amb un Premi Nacional de Cultura a tota la seva trajectòria, cal que poc a poc anem adonant-nos més de la magnitud dels seus mèrits de creadora imaginativa, singular, amb veu pròpia, i amb uns fruits que no es queden en la mera innovació sinó que la posen al servei d'unes obres que poden causar inquietud, sorpresa, però també plaer visual i conceptual a l'espectador, que sempre és el destinatari ineludible de l'obra d'art, i sense la complexitat del qual l'art no té existència veritable.

Per una casualitat no buscada, Amèlia Riera ingressa avui aquí, com a acadèmica d'honor, el mateix dia en que ho fa, com acadèmica corresponent, Glòria Bosch, autora precisament d'una de les darreres monografies que s'han publicat sobre la nostra pintora. I tanta coincidència femenina no ha de fer creure a ningú que en l'ingrés a l'Acadèmia d'Amèlia Riera –ni tampoc en el de Glòria Bosch– hi tingui res a veure cap mena de quota de gènere, ja que la persona que ha pintat aquells interiors tan originals, tan silenciosament intensos, tan densament ambientats sense barroquisme, mereix l'honor que avui se li dona per l'excel·lència de la seva obra i no per cap especificitat biològica.

16 de març de 2016